

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ КАЗАХСКИЙ
НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ
AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

ФИЛОЛОГИЯ ФАКУЛЬТЕТИ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
PHILOLOGICAL FACULTY

**«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»
АТТЫ СТУДЕНТТЕР МЕН ЖАС ҒАЛЫМДАРДЫҢ
VII ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛДАРЫ
АЛМАТЫ, ҚАЗАҚСТАН, 6 СӘУІР 2022 ЖЫЛ**

**МАТЕРИАЛЫ
VII МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
СТУДЕНТОВ И МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ
«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»
АЛМАТЫ, КАЗАХСТАН, 6 АПРЕЛЯ 2022 ГОДА**

**MATERIALS
VII INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
OF STUDENTS AND YOUNG SCIENTISTS
«FARABI ALEMI»
ALMATY, KAZAKHSTAN, APRIL 6, 2022**

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ
AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

ФИЛОЛОГИЯ ФАКУЛЬТЕТИ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
PHILOLOGICAL FACULTY

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»
атты студенттер мен жас ғалымдардың
халықаралық ғылыми конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан, 6 сәуір 2022 жыл

МАТЕРИАЛЫ
международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

Алматы, Казахстан, 6 апреля 2022 года

MATERIALS
International Scientific Conference
Of Students and Young Scientists
«FARABI ALEMI»

Almaty, Kazakhstan, April 6, 2022

Алматы
«Қазақ университеті»
2022

Бас редактор

филология ғылымдарының докторы, профессор Б. Жолдасбекова

Ғылыми редактор:

PhD, доцент м.а. А.М. Досанова

Редакциялық алқа мүшелері:

ф.ғ.к., доцент Аширова А.Т., ф.ғ.д., доцент Әлкебаева Д.А., ф.ғ.д., доцент Болатова, аға оқытушы Досанова Н.Ж., ф.ғ.к., доцент Бектемірова С.Б., PhD Жапарова А., ф.ғ.д., доцент Когай Э.Р., PhD, Кенжеқанова Қ.К., ф.ғ.к., доцент Күркебаев К.К., PhD, ф.ғ.к., профессор м.а. Қазыбек Г.Қ., доцент м.а. Қондыбаева Р.Ж., ф.ғ.к., доцент Таусоғарова А.Қ., аға оқытушы Өтемғалиева Н.А., аға оқытушы Мусанова Г.А., ф.ғ.к., доцент Рамазанова Ш., оқытушы Рамазанов Т., аға оқытушы Шортанбаев Ш.А., ф.ғ.к., доцент Сағындықов Н.Б., оқытушы Саяхмет С.С., докторант Лепесбай Г.С., докторант Пірманова К.Қ.,

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ» атты студенттер мен жас ғалымдардың халықаралық ғылыми конференциясының материалдары. Алматы, Қазақстан, 6-сәуір, 2022 жыл. – Алматы: Қазақ университеті, 2022. – 278 б.

ISBN 978-601-04-5306-7

Ғылыми басылымда студенттер мен жас ғалымдарға арналған халықаралық ғылыми конференция материалдары енгізілген.

Бұл жинақ ғылыми қызметкерлерге, оқытушыларға, студенттерге, магистранттар мен докторанттарға арналады.

БІЗДІҢ ӘРІПТЕСТЕРІМІЗ:

заставляет работать воображение читателя и дает возможность использовать творческое мышление в вопросах создания образов. Творческий процесс представляет собой созидательный процесс, который является комплексом опыта, интуиции, ментальная реакция на внешние факторы результатом которых является художественное произведение автора.

Во время проведения научных исследований, очень важно молодым ученым охватить все текущие проблемы которые сегодня существуют в журналистике и литературе после погружения этих наук в интернет пространство, отследить какие преобразования претерпевают данные отрасли, как они отражаются на мышлении и формировании общей картины в мировоззрении интернет общества, которое составляет почти что большая численность населения всей планеты Земля. Важно сделать верные научные прогнозы развития вышеперечисленных наук, так как это поможет мир сделать хоть немножечко предсказуемым для дальнейшего формирования цивилизованного, культурного и духовно богатого мирового сообщества.

Библиография:

1. Одиссея писателя. Как найти вдохновение и соблюсти дедлайн. Кендра Левин. Москва. 2017. Альпина Паблишер
2. Фокус. О внимании рассеянности и жизненном успехе. Дэниел Гоулман. Москва. 2022. Издательство АСТ.

НАСРЕДДИН РАБҒУЗИДИҢ «ҚИССАС-ҰЛ ӘНБИЯ» ШЫҒАРМАСЫНЫҢ КӨРКЕМДІК ЕРЕКШЕЛІГІ

Мурзатаева А.Т.
Ғылыми жетекшісі: Мәтбек Н.Қ.
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ
e-mail: aigera1983@mail.ru

Ортағасырлық данагөй қаламгер Рабғузи өзінің ұшқыр да терең ойлы мысалға толы шығармаларында тәрбиелік, тәлімдік үлгілерді ұсынады. Рабғузи қиссалары мұсылмандық сюжеттерді бейнелеуге

бағытталғандығы сол замандағы маңызы зор әрі кең таралған дүниетаным – ислам ұстанымдары екендігін білдіреді. Бірақ та бұл қиссаларда басқа діндерде кездесетін ұғымдар мен аңыздар да орын алған.

Қазақ оқырмандарын алғашқылардың бірі болып Рабғузидің қиссаларымен таныстырған Н.Сағындықов аудармасы болды. «Рабғузи қиссаларының» қыжыра бойынша 710 жылы, жаңаша жыл санаумен 1310 жылы жазылғанын Алма Қыраубаева «Ежелгі дәуір әдебиетінде» айтып кетеді. «Рабғузи кітабы – ежелгі араб, парсы елдерінде туып, бірден-бірге ауысып келе жатқан шығыстық сюжеттердің жиынтығы. Кітапта табиғат, дүние құбылыстары, жаратылыстың пайда болуы жайындағы мифологиялық әңгімелер, халифтар, пайғамбарлар туралы аңыз-қиссалар, ертегілер, өлеңдер бар» деп көрсетеді (185-б.). Әрине, қазақтың кең даласына мұсылман дініндегі даналық қалыптары, этикалық ұстанымдар тек осындай көркемдік жолмен ғана тезірек тарала алатын еді. Өйткені, қазақ халқы ежелден ауыз әдебиетіне, аңыз әңгімелерге, өлең сөзге, дастандарға, нақылдар мен мақал-мәтелдерге құмарлығы мол екенін білдіріп отырғаны белгілі.

Мұсылмандық сюжеттегі Насреддин Рабғузидің «Қиссас-ұл әнбия» атты еңбегі – Алтын орда дәуірінде дүние келген әйгілі түркі тілді шығармалардың бірі. Оның бір атауы «Қиссас ар-Рабғузи».

Шығыстанушы И.А.Каюмованың пікірінше, осы шығарманың ең ескі қолжазбасы Ташкентте сақтаулы. «Қиссас ар-Рабғузи» шығармасында таяушығыстық сюжеттермен қатар байырғы түрік фольклоры орын алған. Рабғузидің «Қиссас-ұл әнбиясы» түркітілдес мұсылман халықтары арасында, олардың ішінде қазақтарда көп тарағанын қазақ түркітануы басында тұрған Бейсембай Кенжебайұлы «Қиссас-ұл әнбия-ға» арналған мақаласында ашып көрсеткен болатын.

Насыреддин ибн Бурханаддин Рабғузи тарапынан Насыреддин Тоқ Бұға бекке ұсынылған «Қиссас-ұл әнбия» 1310 жылы жазылған. Пайғамбарлар, сахабалары жайында қисса-хикаялар, аңыздар жинағы. «Қиссас-ұл әнбия» ескерткішінің көптеген нұсқалары бар. Ең ескі көшірмесі Лондондағы Британия мұражайының кітапханасында сақтаулы (№7851). Ғалымдар бұл көне қолжазбаның XV ғасырда көшірілгенін растайды. Лондон нұсқасын алғаш рет ғалым К.Гренбек 1948 ж. Копенгаген қаласында басып шығарады (Rabghuzi, Narrationes de prophetis, Kopenhagen, 1948). Осы нұсқасы 1990-1991 жылдары Ташкентте де жарияланады. Қиссаның екінші қолжазбасы Санкт-Петербургтегі М.Е.Салтыков-Щедрин атындағы

көпшілік кітапханасында сақтаулы. Бұл кітапханада сақтаулы қолжазба мәтіні толық емес. Санкт-Петербург қаласының Ғылым академиясы Шығыстану институтында да сақталған басқа бір қолжазбасы шамамен 1560 жылы көшірілген. Жалпы Санкт-Петербуртта барлығы алты нұсқа сақтаулы. Швеция кітапханаларында еңбектің екі нұсқасы табылған (University Library of Uppsala, Sweden, Nova 578 және 580; University Library of Lund, Sweden, Universitätsbibliothek). Париждегі Ұлттық кітапханада да XVIII ғасырға тиеселі бір көшірмесі сақтаулы. Әзербайжан Республикасы Ғылым академиясының Қолжазбалар институтында да 1552 жылы Mengli Hacı İbn Murad İbn Saaadet Abdülhani жасаған бір көшірмесі бар (<http://atalarmirasi.org/243-qysas-ul-anbiya-payghambarlar-qissasy>). Рабғузи туралы жарық көрген еңбектердің ішінен 72 пайғамбардың өмірінің тарихын баяндаған «Қиссас-ұл әнбия» өте құнды шығармалардың бірі. Әрине, Рабғузидің басқа да шығармалары жарыққа шығып, халқымыздың рухани дүниесін байыта түсе береріне сенімдіміз. Сол мақсаттағы әрекеттер болашақ ғылыми зерттеулердің үлесінде. Бұл түркі тілді халықтардың зияткерлік әрі парасаттық күшін біріктіруіне тәуелді іс болып табылады.

COGNITIVE MODELS IN THE LITERARY WORKS BY R. SEISENBAYEV

Alipbayeva A.A.

Scientific adviser: Temirbolat A.B.

Al-Farabi Kazakh National University

e-mail: a.alipbayeva@gmail.com

Cognitive models are complex and integral mental constructions that represent the essence of the surrounding world, consciousness itself and reflect cognitive experience of a person. The main research papers, in which cognitive models are considered, include studies by P. Stockwell (micro- and macro-modeling), K. Oatley (mental models of characters) and J. Lakoff and M. Johnson (conceptual metaphor theory). Cognitive models are shaped when using conceptual metaphors in the context. Conceptual metaphors are a way of cognition and structuring the author's picture of the world. In addition, conceptual metaphor is a reflection of national mentality.

Rollan Seisenbayev covers the category of “fire” within different models in his literary works: